

Ярослав Мисак

Що означають слова Ісуса: «Усякий гріх, усяка хула проститься людям; але хула на Духа не проститься... Коли ж хтось скаже проти Святого Духа, йому не проститься ні в цьому світі, ні на тому» (Мт 12,31-32)? Читаючи ці євангельські слова, ми відчуваємо неабияке збентеження. Ними нібито спростовується незмірно велике милосердя Боже... Що ж таке ця хула на Святого Духа? Чи часом я такого не зробив?

Дійсно, фраза Христа виглядає, на перший погляд, неоднозначно. Її правильного сенсу слід шукати у Святому Письмі і Святому Переданні (про це, шановні читачі, читайте в попередньому випуску Слова), на прикладі вчень Святих Отців.

В біблійному контексті йдеться про слова, промовлені після того, коли Ісус зцівив біснуватого, а заздрісні фарисеї оскаржували Його, що Він чинить це чудо за допомогою Вельзевула, князя бісівського (пор. Мт 16,22-30). У відповідь Христос наводить ряд переконливих аргументів, що це неможливо. Тому і каже, що вони, знаючи, що чуда може робити тільки Дух Божий, обмовляють і звинувачують Христа.

В загальному значенні під терміном «хула» можна розуміти те, що ганьбить, зневажає, знеславлює будь-що або будь-кого. Цим і зловживали фарисеї. Вони, бачачи, що Месія звершує чуда, зводили наклеп і ганьбили Святого Духа кажучи, що це – бісівське діло. Теофілакт Болгарський, коментуючи цей уривок, навчає: «То як можна допустити, щоб цей гріх їм відпустили, якщо вони не покаються; яке знайти їм виправдання? Той, хто хулить духовні діла Христа і називає їх бісівськими, якщо не покається, не отримає прощення, бо він не мав достатньої причини для наклепу» . За словами святого Василія Великого, «той, хто хоч і бачить в іншому плід Святого Духа, який у всьому зберігає однакове благочестя, але все-таки не приписує цього дії Святого Духа, а його супротивникові, – тим самим зневажає Святого Духа» .

«Святий Дух як Дух істини» (Йо 16,13) є Той, Хто приводить людей до пізнання істини. Святі Отці вважають, що хула – це тоді, коли люди знають істину, але не живуть згідно з нею. Грішним є вперте і свідоме відкинення Бога, спротив пізнанню істини, переступання через голос сумління; промовляння добрих слів і в той же час творення лихих вчинків. Це також постійне тверде відкинення Божої благодаті. Тобто сама людина вже не прагне діалогу з Творцем.

Ці слова Христа показують, що гріх супроти істини є страшним гріхом. Коли людина зневажає Христа, але при цьому не знає Його місії на землі, то нестиме відповідальність меншу, ніж та людина, яка була просвічена Святим Духом і все-таки лихословила Його. Чим краще людина знає Євангеліє, тим тяжчий гріх вона чинить, відмовляючись повірити та покаятися. Про це також дуже чітко каже апостол Павло в посланні до Євреїв: «Воно бо неможливо тих, – які раз просвітилися були, що скуштували небесного дару й стали учасниками Святого Духа, [...], та й відпали! – знов оновлювати до покаяння тих, які знову собі самим розпинають Божого Сина і прилюдно зневажають» (Євр 6,4-6) і ще: «бо коли ми, одержавши повне спізнання правди, грішимо добровільно, то вже немає за гріхи жертви, а якесь страшне очікування суду й вогонь помсти палаючий, який має пожерти супротивників» (Євр 10,26-27).

Правдивість цитованих слів Христа можна підтвердити на прикладі життя тих людей, які закінчили своє життя у гріху. Фараон, Саул, Ахав, Юда Іскаріотський – всі вони показують, що мав на думці Син Чоловічий, коли говорив ці слова. Ці особи знали про Бога, проте добровільно відкинули Його. Розум був просвічений, зате серце зненавиділо істину.

Але невже і справді людям не проститься? Давайте спробуємо це з'ясувати. Ми знаємо, що наш Бог є Добрим і Люблячим Отцем. Святе Письмо пронизує думка про Його милосердя. Неодноразово ми чули, що Бог – лагідний (Мт 11,29), благий (Йоїл 2,13), нікого не відкидає, як лікар вигоює рани та оздоровляє (Єр 30,17), очищає від провини (1Йо 1,7), забуває відступи, є Отцем усякого милосердя (2Кор 1,3), навіть Господня справедливість є милосердною. Псалмоспівець це подає так: «Він прощає всі беззаконня твої і зціляє всі недуги твої» (Пс 102,3), «Не за гріхами нашими учинив він із нами, і не за провинами нашими відплатив він нам. Бо як високо небо над землею, така велика його милість над тими, що його бояться. Як батько милосердиться над синами, так милосердиться Господь» (Пс 102,10-11,13). Доповнюють його й пророки: Ісаїя: «Я стираю твої провини заради мене самого, гріхів твоїх не згадую вже більше» (Іс 43,25), Єзекиїл: «Ні одного гріха, які вчинив, йому не згадають більше і буде жити» (Єз 33,16), Міхей: «Провину прощає, дарує переступи. Не затримає гнів свій повіки, бо любить милосердя»

(Міх 7,18). А з Нового Завіту знаємо, що Христос простив гріхи розслабленому, блудниці, зраду апостола Петру. Саме милосердя було спонукою більшості Його чудес.

Це далеко не повний перелік «доказів» «довготерпеливості і многомилостивості» (Вих 34,6) Господа. Проте проблема полягає в нашому сприйманні милосердя чисто по-юридичному, як чинність з позбавлення кари чи забуття вини протягом часу, чи відмови від санкцій до винуватця, тобто не карання за гріх. Але глибше значення в духовному сенсі означає відновлення цілості, чистоти, рівності, виправлення. А повертаючись до питання «проститься/не проститься», маємо визнати, що немає гріха, якого неможливо вилікувати покаєнням. І богохульство не є винятком. Господь не може тільки простити лише того, хто не хоче бути прощеним, адже Бог не хоче порушувати свободної волі людини.

Господь є повен милосердя, яке Він нам дарує. Ми ж обираємо: прийняти його, чи не прийняти. Ключем, яким відкриваємо двері милосердя, є пісня Давида: «Я висповідав тобі гріх мій і не затаїв провини моєї. Я мовив: Признаюсь Господеві в моїх провинах, і ти простив вину гріха мого» (Пс 31,5). Що в стихах ось цього псалма, окрім милосердя, є таким важливим? А те, що Давид признався у своїх прогрішеннях. Блаженний Августин казав, що Бог без нас спасти не може, з цієї причини ми і маємо розум та свободну волю.

Бог «пам'ятає, що ми – порох» (Пс 102,14), тому найбільша трагедія не в тому, щоб у боротьбі впасти, але в тому, щоб, упавши, не підноситися. За св. Йоаном Золотоустим, грішити – властиво людині, бо така наша природа, але залишатися в гріхах, тій ямі гнилі, тому бруді та смороді – це вже не людське, а цілком диявольське діло. Христос лише турботливо попереджає про наслідки нашої байдужості, однак ні в якому разі не погрожує. Господь наш до останнього чекає на наше воскресіння з гріховної смерті. І тоді радісно кинеться назустріч із розпростертими обіймами Своєї любови та безмірного милосердя.

Ярослав МИСАК, Чи є непростимі гріхи // СЛОВО №3 (75)